Nr 1

Kulturutskottets betänkande i anledning av motioner om underlättande för vissa handikappade att ta del av Sveriges Radios programutbud.

Motionerna

Utskottet behandlar i detta betänkande följande motioner nämligen

1973:82 av herrar Börjesson i Falköping (c) och Johansson i Skärstad (c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller

1. att riktlinjer utarbetas för att vissa handikappade skall erhålla befrielse från skyldigheten att betala avgift för innehav av ljudradio och TV,

2. om skyndsam prövning av möjligheterna för vissa handikappgrupper att erhålla avsevärda ekonomiska lättnader vid inköp av TV,

1973:83 av herrar Börjesson i Falköping (c) och Johansson i Skärstad (c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om skyndsam utredning inom Sveriges Radio om införande av textremsor till TV-program av olika slag med hänsyn till de döva och hörselskadade samt att härför erforderliga anslag via statsbudgeten ställs till Sveriges Radios förfogande.

I motionen 1973:82 betonas att det finns stora grupper i samhället för vilka ljudradion och televisionen innebär särskilt mycket, nämligen de många handikappade som tvingas leva isolerade från arbetsliv och gemenskap med andra människor. För dem innebär innehav av mottagare en nära nog oumbärlig kontakt med yttervärlden. De flesta av dessa människor lever fortfarande under mycket knappa ekonomiska betingelser och många har helt enkelt inte möjlighet att skaffa sig t. ex. en TV-apparat. Både inköp och mottagaravgift ställer sig alltför kostsamma.

Den enda form av befrielse från mottagaravgift som föreligger är den befrielse från ljudradioavgift som vissa blinda kan få. Motionärerna anser emellertid att detta är helt otillräckligt och att staten bör påta sig ett större ansvar för att de handikappade har tillgång till kommunikationsmedel. Detta kan ske antingen i form av avgiftsbefrielse eller genom reducering av avgiften. Motionärerna uttalar vidare att handikapputredningen inte tycks ha ägnat önskvärd uppmärksamhet åt de angivna problemen. Frågan om befrielse från eller reduktion av mottagaravgifter och lättnader vid inköp av TV bör kunna lösas utan några större utredningar.

Till stöd för yrkandena i motionen 1973:83 uttalas bl. a. att svårigheterna att förse TV-programmen med textremsor inte kan vara helt oöverkomliga. Motionärerna frågar sig om alla ansträngningar gjorts för att i möjligaste mån förse program av olika slag med textremsor och framhåller att det för de döva och hörselskadade känns diskriminerande

att inte kunna ta del av aktuella debatter – särskilt politiska – och svenska underhållningsprogram etc. i TV. Det bör i hög grad åvila handikapputredningen att utreda frågan om åtgärder och komma med förslag, men det synes inte omöjligt att man från Sveriges Radios sida, redan innan utredningen hunnit undersöka alla möjligheter, kan komma med lösningar bl. a. genom att ta del av utländska erfarenheter. En utökning av antalet textade program bör utan dröjsmål komma till stånd. Erforderliga ekonomiska resurser bör ställas till förfogande via statsbudgeten.

Handikapputredningen

Handikapputredningen (riksdagsber. 1973:S 5) som enligt sina direktiv har att överväga olika åtgärder med syfte att bryta de handikappades isolering är enligt vad utskottet inhämtat för närvarande inne i en fas av sitt arbete då frågan om underlättande på olika sätt för de handikappade att ta del av Sveriges Radios programutbud kommer upp till behandling.

Vissa upplysningar i anslutning till motionen 1973:83 om textremsor i TV-program

I nuvarande programutbud i svensk TV förekommer i viss utsträckning svensk text. Främst gäller detta utländska program men även vissa svenska program är försedda med text. De textremsor som sänds är inte bortkopplingsbara och kan därför uppfattas som störande av tittare som ej har behov av dem.

Pågående tekniska utvecklingsarbete har numera nått så långt att det anses tekniskt möjligt att sända en text som man på mottagarsidan kan koppla bort när man inte önskar ta del av den. Flera tekniska lösningar föreligger och vilken man bör välja kan bl. a. bero av internationella hänsyn. Vidare bör märkas att möjligheten att koppla bort texten endast kan utnyttjas i TV-apparater som från början konstruerats eller senare byggts om härför. För att man på mottagarsidan skall kunna utnyttja den fördel som ligger i att texten kan kopplas bort, då man inte önskar se den, krävs alltså en ekonomisk insats. Den har f. n. uppskattats vara av storleksordningen 500 kr. per apparat.

Textsättningen anses vara synnerligen arbetskrävande bl. a. därför att texten måste vara starkt förkortad i förhållande till talet. Utrymmet för texten är nämligen mycket begränsat och det tar också längre tid att läsa än att höra. En annan svårighet är att olika grupper av döva och hörselskadade befinner sig i olika språksituationer med påföljd att en textsättning som exempelvis är anpassad för de barndomsdöva kan vara mindre lämpad för personer som i vuxen ålder drabbats av hörselnedsättning. Innan man hunnit så långt att ett system med sändning av bortkopplingsbar text är genomfört och mottagarsidan anpassad härför måste man också räkna med den svårighet som ligger i ovan antydda intressemotsättning mellan döva och hörselskadade å ena sidan och övriga

tittare å andra sidan i vad gäller urvalet av program som skall förses med text.

De problem som är förknippade med en utökad användning av textremsor i TV-programmen övervägs f. n. av en inom Sveriges Radio tillsatt arbetsgrupp.

Produktion och distribution av rundradioprogram finansieras enligt gällande principer av inflytande avgifter. Undantagna från avgiftsfinansieringen är Sveriges Radios skolprogram, utlandsprogrammen och den programverksamhet som handhas av kommittén för den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet. Ett avsteg från dessa principer i vad gäller den kostnadsökning som ofrånkomligen kommer att följa med en utökad sändning av text i TV-programmen förutsätter att beslut fattas härom.

Tidigare riksdagsbehandling

Frågan om befrielse för handikappade från mottagaravgifter och om lättnader för dem vid inköp av TV har flera gånger behandlats av riksdagen. Motionsyrkanden av samma innebörd som de som nu föreligger i motionen 1973:82 behandlades vid 1972 års riksdag. De avstyrktes då av kulturutskottet i betänkandet 1972:23 med hänvisning till handikapputredningens pågående arbete och avslogs av riksdagen.

Samma yrkande som det som nu framförts i motionen 1973:83 har behandlats av riksdagen vid olika tillfällen, senast vid förra årets riksdag. Kulturutskottet erinrade då i sitt betänkande 1972:23 om pågående överväganden inom handikapputredningen och hänvisade till att Sveriges Radio i samarbete med olika intressenter arbetade på att få fram lämpliga tekniska metoder avsedda att hjälpa de hörselskadade att ta del av rundradioprogrammen. Utskottet avstyrkte den då föreliggande motionen som också avslogs av riksdagen.

Utskottet

Med anledning av de önskemål om avgiftsbefrielser m. m. som framförts i motionen 1973:82 får utskottet erinra om att man kan räkna med att handikapputredningen inom den närmaste tiden i sitt arbete kommer att aktualisera frågan om underlättande för de handikappade att ta del av Sveriges Radios programutbud. Därmed kommer denna fråga under övervägande i ett lämpligt sammanhang. Utskottet som konstaterar att ett bifall till motionen i varje fall i vad gäller avgiftsbefrielse skulle innebära ett föregripande av utredningens överväganden anser sig inte böra tillstyrka att riksdagen gör den i motionen önskade framställningen till Kungl. Maj:t. Utskottet avstyrker alltså motionen 1973:82.

Vad gäller önskemålet om en utvidgad användning av textremsor i TV-programmen är detta en fråga som kräver ingående överväganden. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att den är under utredning inom Sveriges Radio och vill gärna framhålla att det vore värdefullt om

detta utredningsarbete kunde leda till ökade möjligheter för de döva och hörselskadade att tillgodogöra sig TV-programmen.

Med hänsyn till det arbete som redan pågår finner utskottet emellertid inte anledning tillstyrka att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om den i motionen 1973:83 angivna utredningen. Även denna motion avstyrkes av utskottet.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motionen 1973:82,
2. att riksdagen avslår motionen 1973:83.

Stockholm den 6 februari 1973

På kulturutskottets vägnar
LENNART MATTSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c), Larsson i Vänersborg (s), Björk i Göteborg (s), Källstad (fp), fru Sundström (s), herr Nilsson i Agnäs (m), fru Berglund (s), herrar Sundman (c), Leander (s), Eriksson i Ulfsbyn (c), fru Ryding (vpk), fru Åsbrink (s), herr Olsson i Kil (fp), fru Johansson (s) och herr Nisser (m).

GOTAB 73 3286 S Stockholm 1973